

Pregó de la Festa Major 2003

Torroellencs, torroellenques, forasters, forasteres, amics, amigues:

En un antic armari d'oficina, de fusta de roure i amb els vidres glaçats, d'aquests que ara estan tant de moda, i que no sé ben bé com va venir a petar a la meua antiga habitació d'adolescent, allà baix, a la casa del carrer de Figueres, hi tenim guardada una col·lecció de llibres de la Festa Major. Comença l'any 1947 i acaba, és clar, enguany. Hi ha quasi tots els volums i els que falten s'han perdut o potser un servidor en va destrossar algun quan era petit i ho rebregava i ho guixava tot, com fa la mainada. I hi són quasi tots perquè en Genís Riera, el meu pare, ho tenia com un ritual això del *Llibre de la Festa Major*. Almenys així ho recorda la meua mare, l'Angelina Planas, i almenys així ho tinc present a la memòria. De fet, a mi em sembla recordar que el *Llibre de la Festa Major* arribava a casa el mateix dia de Sant Genís. L'anàvem a comprar a ca l'Evaristo, just després de veure baixar les autoritats de missa, en una comitiva que obrien els capgrossos i els gegants i de la qual a mi m'impressionava molt el porrer, aquell senyor vestit de vermell i amb un coll blanc de pam que duia una porra de plata a l'espatlla. Després, com ara i com sempre, venien les sardanes, amb aquella *Torroella vila vella* que, i encara no sé ben bé per què, per a un servidor és com si li pitgessin el botonet de la vena sentimental torroellenca.

Us deia, doncs, que era el matí de Sant Genís, abans de l'àpat familiar i d'anar a fer un tomb als *cavallitos* o als autos de xoc, quan el pare comprava el *Llibre de la Festa Major*. El llibre obria, en certa manera, doncs, la porta de la festa. Veure de nou els anuncis -en aquells anys seixanta i setanta, ho recordareu, impresos en uns curiosos fulls de paper xarol i amb eslògans del tipus "*Las Rejas: auténtico buen gusto español en un marco típico catalán*"-; endinsar-te en la lectura dels articles d'en Pericot, d'en Pepito Vert, d'en Castells o d'en Pelayo Negre; o simplement llegir *El Pas del Temps*, a la recerca d'algun nom conegut, o fins i tot del teu i els dels teus amics, que aquell any havíeu fet uns *Pastorets* al Cine Petit; fer tot això era com posar-te unes ulleres d'aquestes de realitat virtual i endinsar-te per uns dies en un món diferent, en el qual l'important eren les parades del tiro, les habituals pel·lícules de James Bond al Centro, els autos de xoc, els primers balls, però sobretot un ritme diferent de vida, voltant amb els amics amunt i avall amb algunes pessetes de més a la butxaca, com no ho podíem fer la resta de l'any.

Aquest any, el *Llibre de la Festa Major* fa setanta-cinc anys, un bon motiu per anar de nou al vell armari d'oficina de casa, baixar-ne la col·lecció a la taula del pati (buscant la fresca, si cap) i començar a bussejar-hi. Us convido, doncs, a fer-hi una capbussada, i a recórrer plegats en uns minuts setanta-cinc anys de la nostra Festa Major i de la nostra vila, perquè, i això hem de tenir-ho ben present, el *Llibre de la Festa Major* és, amb tots els seus defectes i les seves virtuts, l'únic vehicle del qual disposem per viatjar en el temps, o almenys a una part molt concreta d'aquest temps, la que un règim malaurat, avui afortunadament desterrat, va entestar-se a enfosquir.

Què feien, doncs, els torroellencs, per la Festa Major de fa setanta-cinc anys? Moltes coses, però, bàsicament, ballar: sardanes, pasdobles, pericons, valsos, el que fos. Així ho podeu constatar en el magnífic film rodat per celebrar la inauguració del Cinema Montgrí i que aquest any acompanya el *Llibre de la Festa Major*, o repassant el programa d'actes d'aquell llunyà 1928. Sardanes, a migdia, a les cinc de la tarda, a les deu de la nit. Balls a dos quarts de dotze del matí, a les sis de la tarda, a les onze de la

nit... i no només en un lloc, sinó a dos o tres a l'hora: a can Coll, al Centre Recreatiu, a l'envelat de la Joventut Progressista... Sembla com si aquells nostres avis, i malauradament en molts casos devia ser així, no tinguessin més dies l'any per ballar. També hi havia altres espectacles, és clar: com els que es van presentar al Cinema Montgrí, on va debutar el nou quadre d'atraccions, amb l'artista coreogràfica Pilar Alcaide i la cançonetista Ramoncita Rovira. O boxa. Al Teatre Jou hi anunciaven, per exemple, una vetllada *pugilística* amb *elementos* del Boxing Club Girona i boxejadors de Palamós i la comarca. Intenteu imaginar, per un moment, l'ambient que hi devia haver.

Quatre anys més tard, el 1932, l'Eduard Viñas Matarrodona escrivia al llibre un encès article sobre l'envelat, en certa manera revelador d'aquesta passió balladora: «Hi ha una cosa que fa més festa major, i és l'envelat. Una festa sense envelat, és com una gàbia sense ocells, més ben dit, com ocells sense gàbia.»

Viatgem ara, per uns moments, al 1939, un any que ni figura en el concís programa de mà d'aquella edició de la Festa Major: hi van posar simplement *Año de la Victoria*, pensant-se que tothom el recordaria així tota la vida. Afortunadament, la seva prepotència de vencedors es va acabar fa temps.

L'any següent, el 1940, tot i el *Saludo a Franco! Arriba España!* de la portada del programa, la festa va respirar una certa normalitat, amb balls i sessions de cinema, però curiosament l'autoritat va prohibir el futbol i els combats de boxa programats! Devien tenir por... però de què, si la por la provocaven ells?

L'any 1947, Sant Genís va ser també un dilluns, com enguany. Llavors, les festes no s'avançaven ni es retardaven en funció del cap de setmana, com es fa ara, i va començar puntualment aquest dia, amb el tradicional ofici solemne, la inauguració de l'exposició d'art local i va continuar amb les sardanes a plaça -programa complet amb els Montgrins i la Caravana!- i els balls de torn, a l'envelat i a can Coll. La gent ballant aquell agost del 1947 la podeu veure també en la pel·lícula que va filmar en Narcís Sans de Girona i que s'ha inclòs en el dvd amb el llibre d'enguany. De fet, l'empresa Masrobert-Ciurana, que llavors gestionava el Salón Teatre Coll ja ho anunciava al programa: «*Bailes, Espectáculos internacionales, sardanas, conciertos, concurso de sardanistas, baile de gala y filmación de todos los actos...*» Potser per això tothom hi apareix tant guapo a la pel·lícula.

Obrim ara el llibre del 1950. És primet i una mica més alt i ample que la resta de llibres, i ja hi ha escrits en català, com un d'Eduard Viñas Riembau, en el qual, sota l'epígraf de *Tipus Populars*, es parla d'un tal Manxaire, un beneit inofensiu de nom Josep Compañó, que manxava el forn a casa d'un forner i també l'orgue de l'església. Viñas també hi recorda, però, una altra feina sorprenent d'en Manxaire: «la d'exercir en parteres, que en tenien necessitat, la feina que fan indicats aparells per a xuclar la llet». Sí, ho heu sentit bé. Així ho explica en Viñas: «La seva boca desdentada era com la d'un infant, però tenia més força que aquests. Com a paga, després d'aquest àpat líquid, es conformava amb algunes figues seques i un got de vi, car les figues seques li agradaven molt. Ja ho deia mossèn Joan Sot, rector de Torroella, 'quan sentiu que l'orgue no sona gaire bé, podeu estars segurs que el Manxaire no té figues per a rosegar'».

Unes pàgines després, uns articles titulats *El futbol torroellense en franco resurgir i Campesinismo torroellense*, escrits en el llenguatge ampul·lós de l'Imperio, ens recorden ràpidament, però, en quin any estem.

En aquella època, efectivament, el futbol era un element clau de la Festa Major. Es pot veure en la pel·lícula filmada el 1947 per en Sans o fent un repàs a qualsevol dels programes. El 1956, per exemple, va haver-hi un *extraordinario encuentro* de futbol entre el Girona FC, llavors a la segona divisió, i l'E.D. Montgrí que, oh, sorpresa!, va ser reforçat amb *notables jugadores del primer equipo del FC Barcelona!*¹. Malauradament no sabem quins van ser aquests jugadors, però, us imagineu, un partit del Torroella amb en Puyol a la defensa, en Cocu a la mitja i en Ronaldinho i en Saviola a la davantera? El camp quedaria ben petit, n'estic segur.

El que segur que va quedar ben petit aquell 1956 va ser el Cinema Montgrí, que va reobrir després d'importantes obres de reforma. Per celebrar-ho, es van estrenar tres pel·lícules en Cinemascope, una en Superscope, una altra en Vistavisión i una última en Cinemapanoramic! amb títols com *Brigadoon*, *El hombre de Kentucky* o *Alejandro Magno*².

Durant els anys quaranta i cinquanta eren molt concorreguts també els concerts clàssics de tarda, feliçment recuperats fa un temps. Els recorda el músic Enric Vilà, en un article al llibre de la festa del 1978. «Els 'mano a mano' més sensacionals que jo recordo i que eren capaços d'emplenar les sales de gom a gom eren els d'en Pere Pruñonosa *Trumfa*, de la Principal de la Bisbal amb l'Emili Gispert *Carnota*, de la Caravana. Aquests dos grans instrumentistes de trompeta eren els ídols de tots els públics, acaparant la màxima atenció dels auditoris, en una època en què les figures de la televisió no existien, els *hit parades* no s'havien inventat i la ràdio no encenia encara passions enfervorides», explica en Vilà.

Malauradament, tot aquest ambient apassionat de balls, concerts de tarda, sardanes a dojo i futbol es va anar apagant i a finals dels anys seixanta i principis dels setanta, els programes de la Festa Major són un miratge del que havien estat un temps enrere. El 1968, per exemple, el Torroella va jugar contra el Belcaire, que no és pas per ofendre a ningú, però no és el Barça, ni el Girona, i els espectacles es van limitar a quatre balls de nit amb Els Setson, Los Hidalgos, Els Vampirs i Mauné y sus Dinamics, que, i també sense voler ofendre ningú, no són ni la Principal, ni els Montgrins, ni la Caravana.

Aquell 1968, aquests balls encara van tenir lloc al Salón de Baile del Cinema Montgrí. Dos anys més tard, el 1971, també, però llavors, aquell magnífic saló, ara afortunadament recuperat, havia estat transformat, amb quatre totxos, una mà de pintura, un sostre de lona i força mala traça en la discoteca People's Club. El local tenia un escenari petitet a tocar les escales, una zona de sofàs, una barra ondulada i una gàbia, entrant a la dreta, que a un servidor, no sé per què, li feia certa impressió. Recordo haver anat a People's per primer cop amb els amics la Festa Major del 1973, a veure l'actuació d'un negre monumental que es feia dir Max B. Érem uns vailets, és clar, però el fet d'haver pogut entrar en aquell lloc que fins llavors només entreveiem quan anàvem els diumenges a la tarda al Cinema, va ser tot un esdeveniment. Aquell any també va actuar a People's un tal Eddie Lee Mattison, mentre que l'any següent ho faria el mític Mike Kennedy. La festa havia tocat fons i per a molta gent, la que havia ballat al ritme de les grans orquestres, l'única atracció per a les nits eren les sardanes a plaça, ballades abans o després de menjar un gelat de corte.

El 1975 tot va canviar de cop, segur que molts ho recordeu. Les celebracions pel nomenament de Torroella Ciutat Pubilla i l'entusiasme d'uns quants torroellencs, encapçalats per l'Eduard Font i altres avui malauradament desapareguts com en Jordi Plaja, en Josep Puig o l'Emili Garcia van fer resorgir la Festa Major. Obrim, doncs, el llibre d'aquell any, per comprovar que hi van tornar a haver, per exemple, moltes sardanes, teatre amb la popular Maria Matilde Almendros, un festival de cançó catalana amb l'Ovidi Montllor, en Ramon Muntaner i "possiblement" en Lluís Llach -així

s'anunciava i ara no recordo si va arribar a actuar, diria que no³ i, és clar, balls amb orquestra i en un escenari nou: el camp de futbol, transformat per uns dies en un gran envelopat sense sostre. Un lloc en el qual es van aplegar multituds per tornar a ballar, després de molts anys, amb la Caravana i els Montgrins; o per veure artistes com La Trinca, Mary Santpere, Guillermina Motta o humoristes com en Cassen. Unes multituds que, a vegades, havien de fugir cames ajudeu-me quan l'incert temps de final d'agost portava la pluja o feia bufar la tramuntana. Llavors, aquell saló de ball es convertia en un miratge de la situació política de l'època amb moments d'eufòria per la retrobada democràcia, i també amb moments d'una certa depressió pels temors reals que tot se n'anés en orris en un tres i no res.

La festa va fer-se nou anys en aquell desangelat i vell camp de futbol fins que el 1987 els balls es van traslladar a la plaça d'Espanya. El mateix any es faria per primer cop aquest sopar popular, després van venir el correfoc, el concert de rock, els magnífics jardins John Lennon... però voleu dir que cal viatjar tan a prop en el temps? Què us haig de recordar que la majoria no sapigueu? Que, afortunadament, tenim una molt bona Festa Major? O que, des del 1985, som segurament l'únic poble amb tan pocs habitants que gaudeix d'un cinema amb programació estable?

Sabeu què? Us proposo ara de fer un curt viatge cap al futur, concretament a la Festa Major de l'any 2949, de la mà d'un articulista anònim del llibre de la festa del 1949. Som-hi: *"Mientras un suave y luminoso crepúsculo vespertino da un mortecino color rojizo al enorme casco urbano de la Villa, las campanas de todas las iglesias de Torroella son lanzadas al vuelo anunciando los festejos en loor del santo patrón. (...) La estación del Mediodía, des de la que se columbra el magnífico puente colgante sobre el Ter, es un hormiguero humano. (...) Las bocas del Metro parecen tragarse a los seres humanos que se trasladan a los diferentes puntos de la inmensa Torroella. (...) El transbordador aéreo que conduce a las Medas no descansa ni un minuto... El barrio viejo de la Villa está intacto, como mil años atrás (...) La ermita y el castillo de Santa Catalina también. Allí hay que subir a pie. La mano del hombre no ha intervenido. No puede despojar de sus encantos a la Naturaleza!"*.

Ja veieu la Torroella que s'imaginaven el 1949! Sort que ens salvaven el barri vell i la muntanya! L'ampul·lositat de l'època ho marcava tot, fins els somnis dels articulistes d'un modest llibre de festa major d'una petita vila de l'Empordà.

Francament, un servidor prefereix que, en el futur, Torroella de Montgrí continuï essent la vila vibrant, pròspera i dinàmica, però alhora senzilla, respectuosa amb el medi ambient, el patrimoni arquitectònic i la cultura, imaginada per Pere Blasi i Maranges en un article del llibre del 1932 i, sortosament, feta realitat aquests últims anys.

I com ell feia llavors, jo també voldria aprofitar ara "l'hora esplendíssima de la Festa Major" per brindar per Torroella i la seva gent:

Bona Festa Major! Visca Torroella! Visca Catalunya!

Miquel Riera i Planas

Les notes han estat incorporades amb posterioritat a la lectura del pregó.

¹ Es deia que havien de venir en Ramallets o en Kubala. En canvi, van venir el suplent d'en Ramallets, que es deia Caldentey i un hongarès que es deia Hanke. I segurament algú de l'Espanya Industrial, que era com el Barça B.

² Les pel·lícules *Alejandro Magno*, i *Brigadoon*, tot i ser anunciades en el llibre de la festa d'aquell any, finalment es van estrenar unes setmanes més tard en el mateix remodelat Cinema Montgrí, segons informacions facilitades per Jordi Bellapart.

³ Efectivament, Lluís Llach no va actuar per la festa major del 1975, sinó que ho va fer per la festa de l'any següent, i en solitari, al passeig de l'Església. Així és anunciat en el llibre del 1976 i així un servidor ho recorda i ho ha pogut constatar després de parlar amb diferent gent que llavors formava part de la comissió de la festa major.